CBOS
Centrum Badania Opinii Społecznej

KOMUNIKAT Z **BADAŃ**

ISSN 2353-5822

Nr 11/2019

Decyzje wyborcze w wyborach samorządowych 2018

Styczeń 2019

Przedruk i rozpowszechnianie tej publikacji w całości dozwolone wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie fragmentów oraz danych empirycznych wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Certyfikat PKJPA
Wyróżniająca Jakość Badań

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
http://www.cbos.pl
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Ocena trudności wyborów 1

Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast 4

Wybory radnych do rady gminy lub miasta 10

Wybory władz lokalnych, ze względu na wielość szczebli samorządu i obowiązującą w nich – poza wyborami radnych w gminach do 20 tys. mieszkańców i wyborami wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast – proporcjonalną ordynację wyborczą, stanowią skomplikowany rodzaj głosowania. Nasuwa się pytanie, jak trudne dla wyborców, w sensie podejmowania świadomych i odpowiedzialnych decyzji, jest to głosowanie. Czy w niedawnych wyborach władz lokalnych, idąc do urn, Polacy mieli sprecyzowane preferencje, na kogo chcą głosować? Na ile byli to konkretni kandydaci, a w jakim stopniu kierowano się rekomendacją partyjną lub nazwą niepartyjnego komitetu wyborczego?

OCENA TRUDNOŚCI WYBORÓW

Zapytana niedługo po głosowaniu[1] zdecydowana większość uczestników wyborów z października 2018 roku do rad gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich oraz I tury wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast twierdzi, że nie mieli większych trudności z podjęciem decyzji, na kogo zagłosować w tych wyborach (88%). Tylko co ósmy badany przyznaje, że miał z tym pewne problemy.

CBOS

RYS. 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, łatwo czy też trudno było Panu(i) zdecydować się, na kogo głosować w wyborach samorządowych?

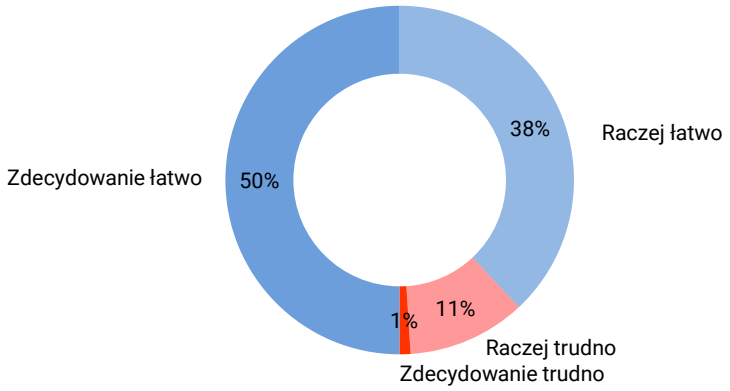

[1] **Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia" (342) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich face-to-face wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 8–15 listopada 2018 roku na liczącej 999 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.**

Trudności z podjęciem decyzji wyborczej częściej były udziałem mieszkańców największych aglomeracji, powyżej 500 tys. mieszkańców (23%). Relatywnie najrzadziej problemy z wyborem kandydatów czy komitetów wyborczych zgłaszali natomiast wyborcy na wsi i w małych miasteczkach, liczących do 20 tys. mieszkańców, a więc głosujący w jednomandatowych okręgach wyborczych. Niewątpliwie istotną rolę odgrywał tu stopień znajomości samych kandydatów do jednoosobowych organów władz wykonawczych oraz rad gminnych i miejskich, którzy – jak można sądzić – są znacznie lepiej znani i rozpoznawani w mniejszych miejscowościach niż w dużych ośrodkach miejskich.

Warto wspomnieć o nieco innej ocenie znaczenia wyborów do władz wyższych szczebli w przypadku mieszkańców małych miejscowości z jednej strony i mieszkańców dużych oraz największych aglomeracji z drugiej, co może przekładać się na dokonywane przez badanych oceny stopnia trudności głosowania w wyborach samorządowych. Z wcześniejszych naszych badań wiemy bowiem, że dla mieszkańców wsi główną instancją, od której zależy, w ich przekonaniu, sytuacja i rozwój ich miejscowości, jest samorząd gminny, pozostałe zaś ośrodki władzy – władze powiatowe oraz samorząd wojewódzki – mają już raczej w tym wymiarze drugorzędne znaczenie. Natomiast dla mieszkańców dużych miast i największych aglomeracji obok władz miejskich bardzo istotną instancją jest samorząd powiatowy (zwłaszcza w miastach liczących od 100 tys. do 499 tys. mieszkańców, niebędących na prawach powiatu), a także samorząd wojewódzki, wojewoda i władze centralne[2]. Zatem, ze względu na ocenę wagi władz różnych szczebli, nie tylko tych najbliższych obywatelom, i konieczność odpowiedzialnego wyboru także władz innych szczebli – wybory samorządowe jako całość mogą stanowić większe wyzwanie dla wyborców z największych miast i jawić się im jako trudniejsze. Zaliczają się do nich m.in. mieszkańcy Warszawy, w której wszak dodatkowo wybierani są jeszcze przedstawiciele do rad dzielnicowych.

Jednym z dobrze udokumentowanych w naszych badaniach zjawisk jest to, że Polacy – przynajmniej w sferze deklaracji – wolą głosować na konkretne osoby, niż bazować w swych decyzjach na rekomendacjach komitetów wyborczych, zwłaszcza tych, które są tworzone pod auspicjami partii politycznych. Również po wyborach z października 2018 roku, zarówno jeśli chodzi o wybory wójtów burmistrzów i prezydentów miast, jak i wybory do rad miast czy gmin oraz wybory do rad powiatów, zdecydowana większość głosujących zadeklarowała, że w swym wyborze kierowała się przede wszystkim oceną walorów samego kandydata, a w mniejszym stopniu jego rekomendacją polityczną. Jednocześnie znaczenie rekomendacji partyjnej lub lokalnej wraz ze szczeblem wyborów w niewielkim stopniu, ale jednak zauważalnie rośnie. Największego znaczenia poparcie polityczne nabiera na szczeblu wyborów do sejmików wojewódzkich – choć większa część badanych również kierowała się w nich oceną osoby kandydata (47%), prawie jedna trzecia brała pod uwagę to, z poparciem jakiego komitetu wyborczego dany kandydat starował (32%), a dalsze 17% respondentów w równym stopniu uwzględniało w swej decyzji oba czynniki.

[2] Zob. komunikat CBOS „Oceny władz samorządowych i ich kompetencji", czerwiec 2018 (oprac. K. Pankowski).

RYS. 2. Czy głosując ….. kierował(a) się Pan(i):

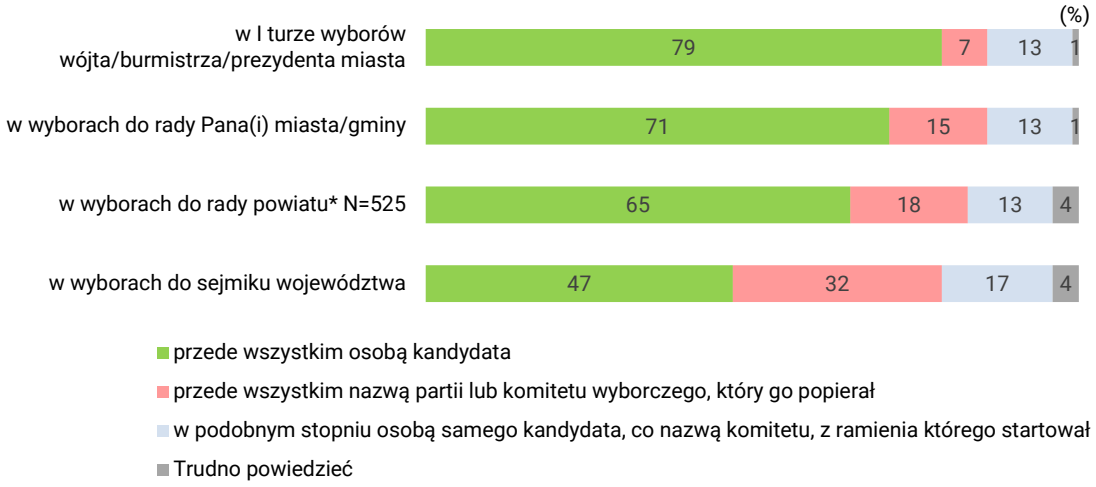

* Pytanie nie było zadawane mieszkańcom miast na prawach powiatu

Ponadto w wyborach do sejmików najbardziej upolitycznione okazują się wybory w największych aglomeracjach – prawie dwie trzecie głosujących z największych miast na tym szczeblu wyborów kierowało się przede wszystkim rekomendacją partyjną lub nazwą lokalnego komitetu (64%). W pozostałych kategoriach miejscowości wyborcy częściej starali się podejmować decyzje na postawie indywidualnej oceny kandydatów oraz ich walorów osobistych niż poparcia politycznego, które uzyskali.

TABELA 1

Wielkość miejscowości	Czy głosując w wyborach **do sejmiku województwa** kierował(a) się Pan(i):			
	przede wszystkim osobą kandydata	przede wszystkim nazwą partii lub komitetu wyborczego, który go popierał	w podobnym stopniu osobą samego kandydata, co nazwą komitetu, z ramienia którego startował	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Wieś	49	29	15	7
Miasto do 19 999 mieszkańców	54	27	13	6
20 000 – 99 999	43	31	25	1
100 000 – 499 999	48	29	18	5
500 000 i więcej	29	64	6	1

Porównanie obecnych deklaracji z ocenami dokonywanymi w 2014 roku, po poprzednich wyborach samorządowych, pozwala stwierdzić, że znaczenie rekomendacji politycznych w ostatnich wyborach samorządowych wzrosło. W październikowych wyborach 2018 roku więcej osób w pełni lub częściowo uwzględniało w swych decyzjach tego typu rekomendacje, niż czyniło to cztery lata wcześniej. Największa różnica dotyczy szczebla wyborów do rad powiatów – o 12 punktów procentowych obniżył się odsetek wyborców kierujących się w swej decyzji przede wszystkim osobą kandydata, spadł także odsetek takich deklaracji w wyborach wójtów, burmistrzów oraz prezydentów miast (o 9 punktów)

oraz w wyborach do sejmików wojewódzkich (o 7 punktów). W relatywnie najmniejszym stopniu znaczenie rekomendacji politycznych wzrosło w przypadku wyborów do rad miasta czy gminy, różnica jest jednak niewielka.

TABELA 2

Czy głosując ..... kierował(a) się Pan(i):

	przede wszystkim osobą kandydata	przede wszystkim nazwą partii lub komitetu wyborczego, który go popierał**	w podobnym stopniu osobą samego kandydata, co nazwą komitetu, z ramienia którego startował	Trudno powiedzieć
	w procentach			
w I turze wyborów wójta/burmistrza/prezydenta miasta				
XII 2014	88	7	5	0
XI 2018	79	7	13	1
w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy				
XII 2014	76	11	11	2
XI 2018	71	15	13	1
w wyborach do rady powiatu*				
XII 2014 (N=356)	77	13	7	3
XI 2018 (N=525)	65	18	13	4
w wyborach do sejmiku województwa				
XII 2014	54	30	11	5
XI 2018	47	32	17	4

* Pytanie nie było zadawane mieszkańcom miast na prawach powiatu

** W celu dokonania porównań w pomiarze z 2014 roku połączone zostały 2 kategorie odpowiedzi: „przede wszystkim nazwą partii, która go popierała" oraz „przede wszystkim tym, że popierał go niepartyjny komitet wyborców".

WYBORY WÓJTÓW, BURMISTRZÓW I PREZYDENTÓW MIAST

Wybory jednoosobowych organów władzy wykonawczej postrzegane są przez obywateli jako najważniejsze z głosowań składających się na wybory władz terytorialnych[3]. W tym najbardziej spersonalizowanym głosowaniu niemal cztery piąte głosujących twierdzi, że w swych decyzjach wyborczych kierowali się głównie oceną osoby kandydata (79%). Tylko co piętnasty wyborca brał pod uwagę przede wszystkim to, z jakiego komitetu dany kandydat startował (7%), a dalsza jedna siódma na równi uwzględniała zalety samego kandydata, jak i to, jakie środowisko polityczne czy lokalne on reprezentuje (13%).

Walory osobiste kandydata na wójta lub burmistrza były najważniejsze dla mieszkańców wsi oraz najmniejszych miast – do 20 tys. mieszkańców, tylko mniej więcej co ósmy z głosujących w tych miejscowościach brał pod uwagę jego rekomendację polityczną. W miastach średniej wielkości (od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców) poparcie konkretnego komitetu wyborczego miało już większe

[3] Zob. komunikat CBOS „Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast", lipiec 2018 (oprac. A. Cybulska, K. Pankowski).

znaczenie, liczyło się (choć najczęściej dość słabo) dla niespełna jednej trzeciej wyborców (30%). W dużych miastach (od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców) jedna piąta wyborców uwzględniała w swych decyzjach rekomendacje polityczne kandydatów (21%). Deklaracje badanych potwierdzają tezę, że wybory prezydentów największych aglomeracji (powyżej 500 tys. mieszkańców) są w największym stopniu upolitycznione. Choć osoba kandydata również w tego typu miastach pozostaje czynnikiem najważniejszym, uznawanym jednoznacznie przez ponad połowę respondentów za decydujący (57%), w sumie ponad dwie piąte ankietowanych brało pod uwagę w swej decyzji nazwę komitetu, który kandydata rekomendował (41%), przy czym jedna piąta kierowała się przede wszystkim tym wskazaniem (20%).

TABELA 3

Wielkość miejscowości	Czy głosując w **I turze wyborów wójta/burmistrza/prezydenta miasta** kierował(a) się Pan(i):			
	przede wszystkim osobą kandydata	przede wszystkim nazwą partii lub komitetu wyborczego, który go popierał	w podobnym stopniu osobą samego kandydata, co nazwą komitetu, z ramienia którego startował	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Wieś	86	6	7	1
Miasto do 19 999 mieszkańców	87	3	9	1
20 000 – 99 999	69	6	24	1
100 000 – 499 999	78	10	11	1
500 000 i więcej	57	20	21	2

We wrześniu 2018 roku, a więc na nieco ponad miesiąc przed wyborami, większość potencjalnych wyborców w wyborach wójta, burmistrza czy prezydenta miasta chciała głosować na kandydata niezależnego, niezwiązanego z żadną partią polityczną (57% ogółu badanych)[4]. Więcej niż co piąty badany zamierzał poprzeć osobę rekomendowaną przez konkretne ugrupowanie polityczne (22%). Deklaracje takie częściej niż inni składali mieszkańcy największych aglomeracji, zapewne ze względu na toczącą się tam już wówczas kampanię wyborczą z udziałem kandydatów głównych ugrupowań sceny politycznej. Ponad jedna trzecia zamierzających uczestniczyć w wyborach mieszkańców największych miast zgłaszała wówczas takie preferencje, a tylko niewiele większy odsetek chciał głosować na kandydata niezależnego, niezwiązanego z żadną partią polityczną. Kandydaci „partyjni" najmniej pożądani byli na wsi i w małych miasteczkach (odpowiednio 14% i 13%). Takie były preferencje respondentów. A jaka okazała się wyborcza rzeczywistość?

Jeśli chodzi o wybory jednoosobowych władz wykonawczych, największym zainteresowaniem wyborców bezsprzecznie cieszyły się lokalne inicjatywy wyborcze i lokalni kandydaci. Według deklaracji badanych, w skali kraju co drugi głosujący w I turze wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast poparł kandydata startującego z ramienia lokalnego komitetu wyborczego.

[4] Zob. komunikat CBOS „Wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast 2018", październik 2018 (oprac. A. Cybulska, K. Pankowski).

Niespełna dwie piąte respondentów twierdzi, że głosowali na kandydatów reprezentujących jakąś partię polityczną czy koalicję ugrupowań. Co ósmy ankietowany w ogóle nie wie, jaki komitet wyborczy reprezentował kandydat, na którego oddał głos w tych wyborach.

CBOS

RYS. 3. Czy kandydat, na którego Pan(i) głosował(a) w wyborach wójta (burmistrza/prezydenta miasta) reprezentował którąś partię polityczną?

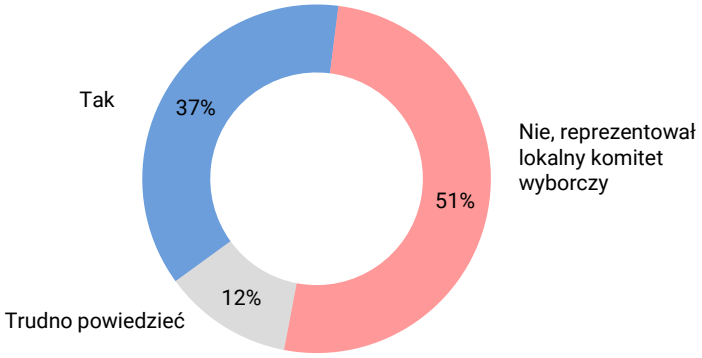

Preferencje dotyczące partyjnych i niepartyjnych kandydatów składane przed wyborami zgadzają się co do kierunku z tym, co wyborcy mówili o swoich decyzjach przy urnie w okresie powyborczym. W świetle deklaracji badanych znaczenie lokalnych komitetów i ich kandydatów maleje na rzecz kandydatów partyjnych tym bardziej, im większa jest zamieszkiwana miejscowość. Lokalni kandydaci, startujący często z własnych, nierzadko sygnowanych swoim nazwiskiem komitetów wyborczych, najwięcej głosów zbierali na wsi i w małych miasteczkach, liczących do 20 tys. mieszkańców (po 54% wskazań). Również w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców ponad połowa wyborców głosowała na kandydatów startujących z ramienia lokalnych komitetów. W dużych miastach (od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców), a zwłaszcza największych aglomeracjach (powyżej 500 tys.), więcej głosów niż kandydaci lokalni zbierali kandydaci reprezentujący konkretne ugrupowania polityczne lub wyborcze koalicje. Jednak o ile przed wyborami intencje wyboru kandydata „partyjnego" zdradzała ponad jedna trzecia mieszkańców największych miast, o tyle faktycznie na kandydata rekomendowanego przez którąś z partii politycznych głosowało trzy piąte wyborców z największych aglomeracji, czyli prawie dwa razy więcej, niż deklarowało taki zamiar. Również w mniejszych ośrodkach miejskich widoczna jest tego typu „nadwyżka" głosów partyjnych. Można zatem zaryzykować hipotezę, że wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast okazały się bardziej upartyjnione, niż życzyli sobie tego wyborcy.

TABELA 4

Wielkość miejscowości	Czy kandydat, na którego Pan(i) głosował(a) w wyborach wójta (burmistrza/prezydenta miasta) reprezentował:		
	którąś z partii politycznych	lokalny komitet wyborczy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Wieś	28	54	18
Miasto do 19 999 mieszkańców	35	54	11
20 000 – 99 999	37	51	12
100 000 – 499 999	52	44	3
500 000 i więcej	60	39	2

Osoby, które w I turze wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast głosowały na kandydatów rekomendowanych czy utożsamianych z konkretnymi ugrupowaniami, zapytaliśmy, jaką partię reprezentował wybrany przez nie kandydat.

Z deklaracji ankietowanych wynika, że wśród kandydatów na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast mających partyjne wsparcie największym zainteresowaniem wyborców cieszyli się kandydaci rekomendowani przez PiS. Dwukrotnie rzadziej byli to przedstawiciele partii wchodzących w skład Koalicji Obywatelskiej, głównie PO. Na zasadzie partyjnych rekomendacji relatywnie więcej głosów udało się jeszcze pozyskać kandydatom PSL i SLD.

CBOS

RYS. 4. Jaką partię reprezentował kandydat, na którego Pan(i) zagłosował(a) w wyborcach wójta (burmistrza/prezydenta miasta)? N=258

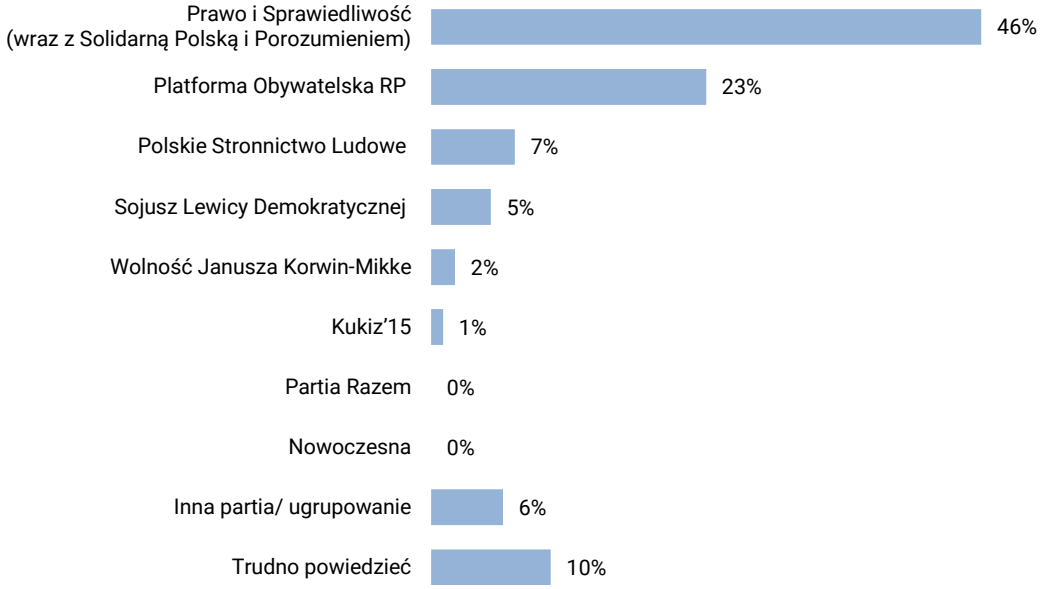

Wiele lokalnych komitetów wyborczych kandydatów na wójtów i burmistrzów tworzonych bądź popieranych przez lokalne środowiska polityczne lub samorządowe unikało etykiet partyjnych i jednoznacznych deklaracji w tym względzie, choć ich polityczne czy partyjne afiliacje zwykle były znane wyborcom. Zapytaliśmy respondentów, którzy poparli w wyborach na włodarzy swoich miast i gmin osoby zgłaszane przez lokalne, nieodwołujące się do partyjnych szyldów komitety, o ich

wiedzę na temat przynależności czy też tylko sympatii politycznych kandydatów, na których zagłosowali.

Wśród niepartyjnych kandydatów na urząd wójta, burmistrza lub prezydenta miasta największa liczba respondentów dostrzegła związki czy też sympatie wybranego kandydata z dwoma najbardziej liczącymi się obecnie ugrupowaniami, od lat wyznaczającymi główną linię podziału politycznego w Polsce, czyli z PO (21%) oraz – nieco rzadziej – z PiS (17%). Dużo mniejsze odsetki badanych rozpoznały wśród popieranych przez nich lokalnych kandydatów sympatyków PSL (4%), a także SLD oraz ruchu Kukiz'15 (po 2%).

CBOS

RYS. 5. Jak Pan(i) myśli, niezależnie od nazw komitetów lokalnych, do której partii politycznej jest najbliżej kandydatowi, na którego Pan(i) głosował(a) w wyborach wójta (burmistrza/prezydenta miasta)? N=352

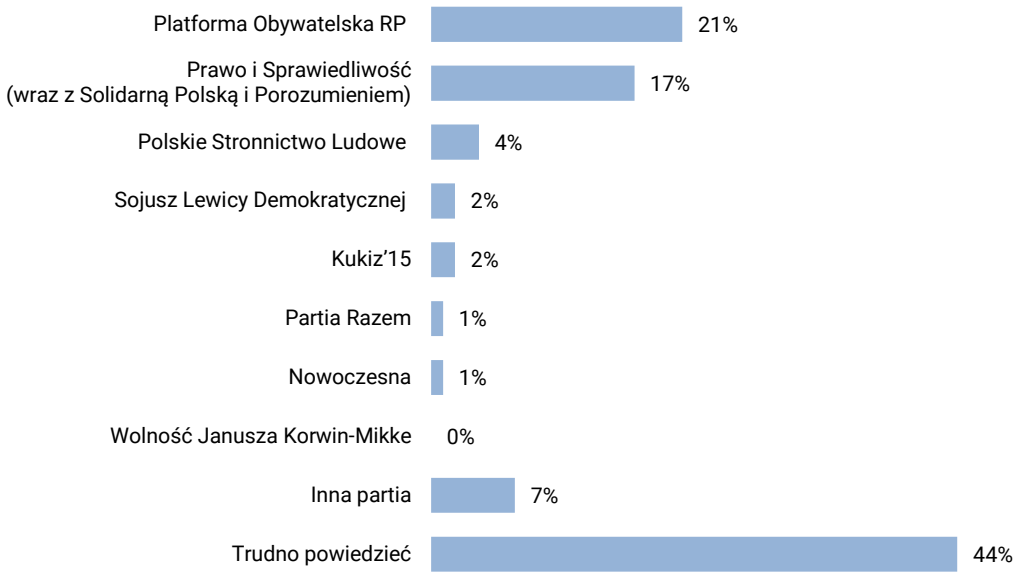

W 2018 roku, inaczej niż cztery lata wcześniej, w zapowiedziach przedwyborczych badani częściej deklarowali chęć utrzymania istniejącego status quo i kontynuacji dotychczasowej polityki, niż stawiali na wymianę kadr i wprowadzenie do samorządów nowych ludzi. Według przedwyborczych deklaracji, inaczej niż w 2010 i 2014 roku, na uprzywilejowanej pozycji byli więc włodarze miast i gmin planujący ubiegać się o reelekcję. We wrześniu 2018 roku większy odsetek respondentów deklarował chęć poparcia rządzącego wówczas wójta, burmistrza czy prezydenta miasta (45%), niż postulował jego wymianę na kogoś innego (36%).

Powyborcze deklaracje badanych świadczą o tym, że tego rodzaju „zachowawcze" nastawienie bynajmniej nie osłabło w toku kampanii wyborczej. Ponad trzy piąte ankietowanych w bezpośrednich wyborach włodarzy swych miast czy gmin, zgodnie z własnymi deklaracjami, poparło ubiegającego

się o reelekcję dotychczasowego wójta, burmistrza czy prezydenta miasta lub kandydata związanego z dotychczasowymi władzami miasta lub gminy (62%). Mniej niż dwie piąte wybrało natomiast kogoś nowego, niezwiązanego z dotychczasową ekipą rządzącą (37%).

CBOS

RYS. 6. Czy w I turze wyborów wójta (burmistrza/ prezydenta miasta) głosował(a) Pan(i) na:

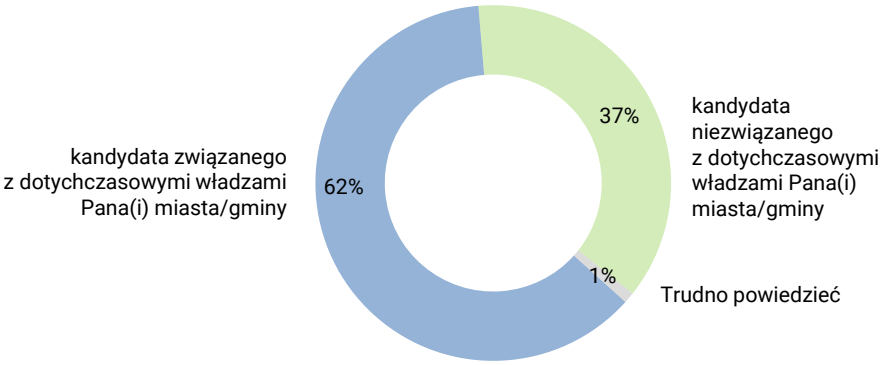

Co dość oczywiste, czynnikiem najsilniej różnicującym decyzje wyborcze w tym wymiarze był przede wszystkim poziom satysfakcji z działalności dotychczasowych władz miasta czy gminy. Osoby pozytywnie oceniające ich działalność zdecydowanie częściej głosowały na kandydatów utożsamianych z urzędującą ekipą (75% wystawiających jej pozytywne noty). Natomiast wyborcy niezadowoleni z działalności władz samorządowych w większości starali się wprowadzić nowych ludzi i głosowali na kogoś innego niż dotychczas rządzący (75%).

Różnice w poziomie „zachowawczego" nastawienia wyborców w wyborach samorządowych w zależności od wielkości miejscowości nie są duże.

TABELA 5

Wielkość miejscowości	Czy w **I turze wyborów wójta (burmistrza/ prezydenta miasta)** głosował(a) Pan(i) na:		
	kandydata związanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	kandydata niezwiązanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	Trudno powiedzieć
Wieś	61	37	3
Miasto do 19 999 mieszkańców	59	38	3
20 000 – 99 999	66	33	1
100 000 – 499 999	63	37	1
500 000 i więcej	54	44	2

Na dotychczasowego burmistrza lub kandydata związanego z urzędującą ekipą najczęściej głosowali wyborcy mieszkający w małych, choć nie najmniejszych miastach, liczących od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców (66%), o połowę mniejszy odsetek wolał oddać głos na nowego kandydata (33%). Wyraźnie częściej za reelekcją dotychczasowych włodarzy gmin lub miast czy osób z nimi związanych niż za zmianą głosowali również wyborcy mieszkający w miastach średniej wielkości, liczących od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców (63%), a także na wsi (61%) i w najmniejszych miastach do 20 tys. mieszkańców (59%). Relatywnie najmniej zwolenników przedłużenia kadencji obecnych prezydentów

lub ich nominatów było w największych aglomeracjach – za tą opcją głosowała ponad połowa respondentów (54%), ponad dwie piąte wolało zmianę władzy i nowego prezydenta (44%).

WYBORY RADNYCH DO RADY GMINY LUB MIASTA

W wyborach radnych zdecydowana większość głosujących podejmując decyzję wyborczą kierowała się, wedle własnych zapewnień, przede wszystkim oceną walorów osobistych kandydata (71%), tylko 15% brało pod uwagę przede wszystkim jego poparcie polityczne, a dalsze 13% uwzględniało jeden i drugi czynnik.

Poparcie polityczne kandydatów miało tym większe znacznie, im większa była miejscowość zamieszkania głosujących w wyborach do rady miasta czy gminy. Największą rolę rekomendacje partyjne lub lokalne odgrywały w wyborach radnych w największych aglomeracjach – prawie połowa wyborców głosowała kierując się przede wszystkim szyldem partyjnym lub nazwą komitetu, który desygnował danego kandydata (47%). Mniejsza grupa uwzględniała przede wszystkim jego walory osobiste (37%), 13% badanych brało pod uwagę oba kryteria. Z kolei ocena osoby kandydata najsilniej determinowała decyzje w wyborach do rad gmin na wsi – ponad cztery piąte respondentów właśnie ten czynnik uwzględniało przede wszystkim. Rekomendacja konkretnego komitetu liczyła się tylko dla 8% wyborców mieszkających na wsi, 6% kierowało się jednym i drugim kryterium.

TABELA 6

Wielkość miejscowości	Czy głosując w wyborach do **rady Pana(i) miasta/gminy** kierował(a) się Pan(i):			
	przede wszystkim osobą kandydata	przede wszystkim nazwą partii lub komitetu wyborczego, który go popierał	w podobnym stopniu osobą samego kandydata, co nazwą komitetu, z ramienia którego startował	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Wieś	83	8	6	3
Miasto do 19 999 mieszkańców	78	10	11	2
20 000 – 99 999	62	14	24	
100 000 – 499 999	63	22	14	1
500 000 i więcej	37	47	13	3

* Pytanie nie było zadawane mieszkańcom miast na prawach powiatu

Ten kierunek zróżnicowań związany jest przede wszystkim z osobistą znajomością kandydatów i to wynikającą nie tylko z prezentacji w toku kampanii wyborczej, ale także wspólnego życia w danym mieście czy gminie. Jest oczywiste, że najbliżej obywatela są kandydaci na radnych mieszkający na wsi i w mniejszych ośrodkach miejskich, natomiast najbardziej anonimowi i mało znani głosującym pozostają kandydaci z dużych miast, w tym przede wszystkim największych aglomeracji. Potwierdzają to sondażowe deklaracje Polaków.

W skali całego kraju połowa głosujących na radnych osobiście znała kandydata, który zyskał ich poparcie (50%), niespełna jedna trzecia znała go z widzenia lub słyszała o nim jakieś opinie (30%), 13% badanych wytypowało go na podstawie informacji z plakatów, ulotek lub spotkań

przedwyborczych. Tylko nieliczni głosowali kierując się radami rodziny lub znajomych (2%) albo też zakreślając nieznane nazwisko na liście popieranego przez siebie ugrupowania lub komitetu wyborczego (4%).

CBOS

RYS. 7. Czy kandydat, na którego zagłosował(a) Pan(i) w wyborach do rady miasta/gminy to osoba:

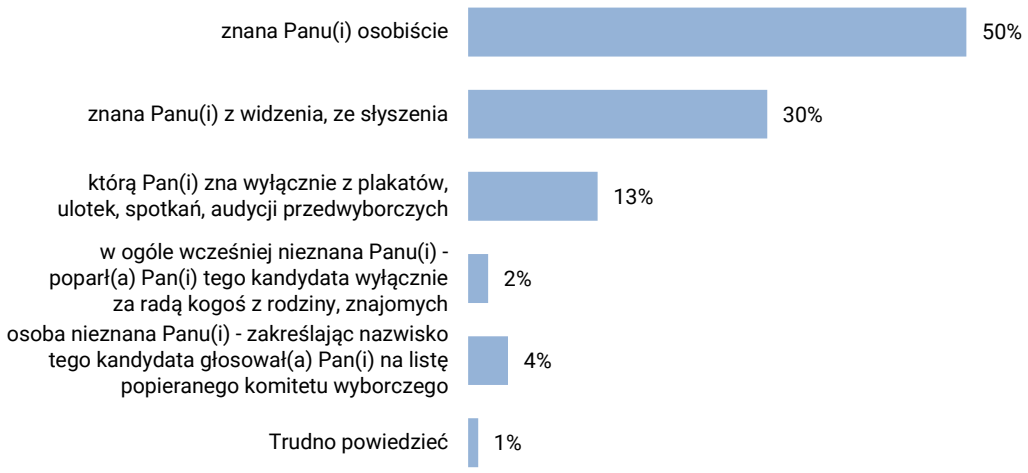

Większość głosujących w najmniejszych miastach (poniżej 20 tys. mieszkańców) i na wsi osobiście znała kandydata, którego poparła w wyborach (odpowiednio 72% i 64%), niespełna jedna piąta wyborców w najmniejszych miastach (18%) i jedna czwarta na wsi (25%) znała kandydata z widzenia lub ze słyszenia. W miastach średniej wielkości (od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców) zbliżona liczba wyborców znała swoich radnych osobiście (38%) czy z widzenia lub miała o nich jakieś informacje ze słyszenia (37%), dla jednej piątej istotnym źródłem wiedzy na temat popartego kandydata były spotkania lub audycje przedwyborcze w mediach, a także informacje prasowe lub różne druki wyborcze (plakaty, ulotki). W dużych miastach (od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców) najważniejszą drogą pozyskiwania informacji była tzw. „propaganda szeptana" – prawie połowa wyborców deklaruje, że o kandydacie coś słyszała od rodziny czy znajomych lub zna go co najwyżej z widzenia, tylko co piąty głosujący z dużych miast miał okazję osobiście poznać kandydata, na którego oddał swój głos (22%), niespełna jedna piąta czerpała jakieś informacje ze spotkań przedwyborczych, plakatów lub audycji czy artykułów w mediach (18%). Również w największych aglomeracjach jedna piąta wyborców poznała popieranego kandydata osobiście (21%), niespełna jedna trzecia coś o nim słyszała (32%), mniej niż jedna czwarta czerpała informację ze spotkań przedwyborczych lub audycji telewizyjnych i radiowych, artykułów w prasie lub plakatów i ulotek przedwyborczych (23%). W sumie ponad jedna piąta wyborców z największych miast w wyborach samorządowych głosowała nie wiedząc nic lub wiedząc bardzo niewiele o osobie kandydata (21%), czyli zakreślając jakieś nazwisko na liście popieranego komitetu wyborczego (16%) lub kierując się wyłącznie radami rodziny czy znajomych (5%). Taki mechanizm podejmowania decyzji przy urnie wyborczej był udziałem co dziewiątego mieszkańca dużych miast (od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców – 11%), podczas gdy

na wsi i w najmniejszych miasteczkach w podobny sposób dokonywało wyborczego rozstrzygnięcia tylko po 4%, zaś w miastach średniej wielkości (od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców) – 3% głosujących.

TABELA 7

Czy kandydat, na którego zagłosował(a) Pan(i) w wyborach do rady miasta/gminy to osoba:	Wielkość miejscowości				
	wieś	miasto do 19 999 mieszkańców	20 000 – 99 999	100 000 – 499 999	500 000 i więcej
	w procentach				
– znana Panu(i) osobiście	64	72	38	22	21
– znana Panu(i) z widzenia, ze słyszenia	25	18	37	49	32
– którą Pan(i) zna wyłącznie z plakatów, ulotek, spotkań, audycji przedwyborczych	5	7	21	18	23
– w ogóle wcześniej nieznana Panu(i) – poparł(a) Pan(i) tego kandydata wyłącznie za radą kogoś z rodziny, znajomych	1	2	1	2	5
– osoba nieznana Panu(i) – zakreślając nazwisko tego kandydata głosował(a) Pan(i) na listę popieranego komitetu wyborczego	3	2	2	9	16
Trudno powiedzieć	1	0	1	0	2

Również w kwestii wyboru radnych do rady miasta czy gminy wyborcy w większej części, inaczej niż cztery lata wcześniej, w 2014 roku, opowiadali się za utrzymaniem istniejącego status quo. W badaniu realizowanym pod koniec sierpnia 2018 roku niespełna połowa ankietowanych deklarowała, że w wyborach do rady swego miasta czy gminy chętniej poparłaby kandydatów związanych z obecnymi władzami (46%) niż głosowała na nowych ludzi (33%). W październikowych wyborach 2018 roku na dotychczasowych radnych lub kandydatów związanych z ustępującymi władzami zagłosowała ponad połowa (54%), a niespełna dwie piąte opowiedziało się za wymianą kadr w radzie miasta czy gminy i głosowało na nowych ludzi (39%).

CBOS

RYS. 8. Czy w wyborach do rady miasta/gminy głosował(a) Pan(i) na:

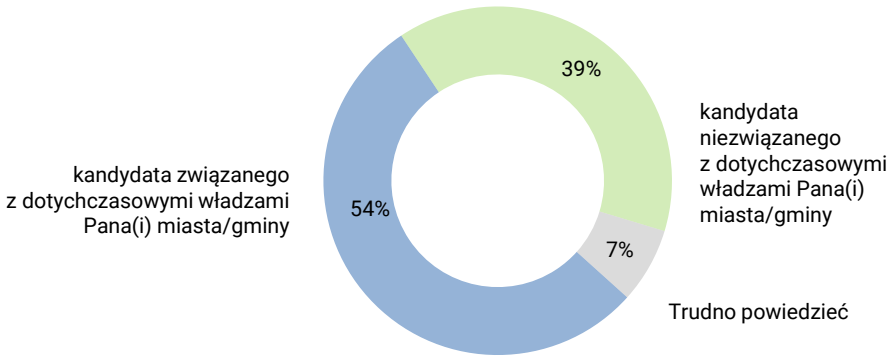

Również w tym przypadku czynnikiem najsilniej różnicującym decyzje wyborcze był poziom zadowolenia z działalności dotychczasowych władz miejskich czy gminnych. Osoby pozytywnie oceniające ich działania zdecydowanie częściej głosowały na kandydatów związanych

z dotychczasową ekipą (65% zadowolonych z pracy dotychczasowych władz). Natomiast wyborcy niezadowoleni z pracy władz lokalnych w zdecydowanej większości głosowali za wymianą radnych (70%).

Najsilniej za opcją zmiany także w przypadku radnych opowiadali się mieszkańcy największych aglomeracji – ponad połowa spośród wyborców z tych miast głosowała na nowych kandydatów (56%), niespełna jedna trzecia – na dotychczas rządzących (30%). W pozostałych miastach i na wsi w większości byli zwolennicy pozostawienia przy władzy radnych z dotychczas rządzącej ich gminą czy miastem ekipy.

TABELA 8

Wielkość miejscowości	Czy w wyborach do **rady miasta/gminy** głosował(a) Pan(i) na:		
	kandydata związanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta miasta/gminy	kandydata niezwiązanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	Trudno powiedzieć
Wieś	57	38	5
Miasto do 19 999 mieszkańców	59	36	5
20 000 – 99 999	53	42	5
100 000 – 499 999	57	31	12
500 000 i więcej	30	56	13

★ ★ ★

Wybory władz lokalnych 2018 roku nie były dla głosujących trudne – większe lub mniejsze kłopoty z podjęciem decyzji przy urnie miał mniej więcej co dziewiąty wyborca.

Powyborcze deklaracje badanych wskazują, że wybory samorządowe w 2018 roku okazały się bardziej upolitycznione niż wybory w 2014 roku. Spośród wszystkich szczebli wyborów władz terytorialnych rekomendacje polityczne odegrały największą rolę w wyborach do sejmików wojewódzkich, zaznaczyło się to szczególnie silnie w wyborach do sejmików w największych aglomeracjach.

Kandydaci na radnych byli najlepiej znani mieszkańcom małych miast i wsi. Można przypuszczać, że kampania wyborcza w największym stopniu wpłynęła na decyzje wyborcze mieszkańców dużych i średnich miast – mniej więcej co piąty z nich czerpał informacje o kandydatach ze spotkań wyborczych, programów telewizyjnych i radiowych, ulotek czy plakatów. Ponad jedna piąta wyborców w największych aglomeracjach i ponad jedna dziesiąta w dużych miastach głosowała „w ciemno", nic lub niewiele wiedząc o osobie kandydata, na którego oddała głos, czyli zakreśliła jakieś dowolne nazwisko na liście popieranego komitetu wyborczego lub kierowała się wyłącznie podpowiedziami rodziny lub znajomych.

Opracowali

Agnieszka Cybulska

Krzysztof Pankowski

TABELA 1

		Czy, ogólnie rzecz biorąc, łatwo czy też trudno było Panu(i) zdecydować się, na kogo głosować w tych wyborach?			Liczba osób
		Łatwo	Trudno	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		88	12	0	708
Płeć	Mężczyźni	88	12	0	349
	Kobiety	88	11	0	360
Wiek	18–24 lata	78	22		38
	25–34	87	12	1	124
	35–44	87	13		128
	45–54	87	13		124
	55–64	91	9		143
	65 lat i więcej	89	10	1	152
Miejsce zamieszkania	Wieś	93	7	0	267
	Miasto do 19 999	93	7	0	123
	20 000 – 99 999	84	16		174
	100 000 – 499 999	82	16	1	89
	500 000 i więcej mieszk.	77	23		56
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	87	13		90
	Zasadnicze zawodowe	91	8	1	167
	Średnie	89	11	0	227
	Wyższe	85	14	1	223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	81	18	1	92
	Średni personel, technicy	94	6		31
	Pracownicy adm.-biurowi	92	8		57
	Pracownicy usług	85	15		29
	Robotnicy wykwalifikowani	89	11		85
	Robotnicy niewykwalifik.	89	11		27
	Rolnicy	91	9		37
	Pracujący na własny rach.	83	17		49
	Bezrobotni	83	17		16
	Emeryci	90	9	1	180
	Renciści	79	21		23
	Uczniowie i studenci	78	22		27
	Gospodynie domowe i inni	96	4		55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	92	8		123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	88	10	2	58
	sekt. pryw. poza rolnict.	83	17		187
	prywatnym gosp. rolnym	90	10		42
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	86	12	1	80
	Od 900 zł do 1299 zł	93	7		114
	Od 1300 zł do 1799 zł	89	11		106
	Od 1800 zł do 2499 zł	87	13	0	109
	2500 zł i więcej	85	15		110
Ocena własnych war. mater.	Złe	83	15	1	38
	Średnie	88	11	0	237
	Dobre	88	11	0	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	87	13		38
	Raz w tygodniu	88	12	1	358
	1–2 razy w miesiącu	96	4		107
	Kilka razy w roku	87	13		137
	W ogóle nie uczestniczy	80	20		64
Poglądy polityczne	Lewica	87	13		132
	Centrum	92	8		199
	Prawica	88	12		281
	Trudno powiedzieć	82	15	3	91

CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

TABELA 2

		Czy głosując w i turze wyborów wójta/burmistrza/prezydenta miasta kierował(a) się Pan(i):				Liczba osób
		przede wszystkim osobą kandydata	przede wszystkim nazwą partii lub komitetu wyborczego, który go popierał	w podobnym stopniu osobą samego kandydata, co nazwą komitetu, z ramienia którego startował	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		79	7	13	1	708
Płeć	Mężczyźni	78	10	12	0	349
	Kobiety	79	5	14	1	360
Wiek	18–24 lata	78	5	17		38
	25–34	75	8	16	1	124
	35–44	81	7	12		128
	45–54	87	3	8	2	124
	55–64	77	7	15	1	143
	65 lat i więcej	75	10	13	2	152
Miejsce zamieszkania	Wieś	86	6	7	1	267
	Miasto do 19 999	87	3	9	1	123
	20 000 – 99 999	69	6	24	1	174
	100 000 – 499 999	78	10	11	1	89
	500 000 i więcej mieszk.	57	20	21	2	56
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	86	4	9	1	90
	Zasadnicze zawodowe	83	5	10	2	167
	Średnie	78	8	13	1	227
	Wyższe	74	9	17		223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	65	13	22		92
	Średni personel, technicy	78	8	12	2	31
	Pracownicy adm.-biurowi	85	5	10		57
	Pracownicy usług	74	14	12		29
	Robotnicy wykwalifikowani	82	7	9	3	85
	Robotnicy niewykwalifik.	95	5			27
	Rolnicy	91	2	6		37
	Pracujący na własny rach.	80	4	16		49
	Bezrobotni	88		5	8	16
	Emeryci	75	9	15	1	180
	Renciści	90	6	4		23
	Uczniowie i studenci	75	5	20		27
	Gospodynie domowe i inni	83	3	14		55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	81	8	11	0	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	83	4	12	1	58
	sekt. pryw. poza rolnict.	74	10	15	1	187
	prywatnym gosp. rolnym	92	2	6		42
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	83	3	12	1	80
	Od 900 zł do 1299 zł	75	7	15	3	114
	Od 1300 zł do 1799 zł	78	7	15		106
	Od 1800 zł do 2499 zł	80	10	9	2	109
	2500 zł i więcej	69	15	16	1	110
Ocena własnych war. mater.	Złe	88	5	7		38
	Średnie	75	10	13	1	237
	Dobre	80	6	14	1	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	63	17	17	2	38
	Raz w tygodniu	77	8	14	1	358
	1–2 razy w miesiącu	87	4	8	1	107
	Kilka razy w roku	79	7	12	2	137
	W ogóle nie uczestniczy	80	4	15		64
Poglądy polityczne	Lewica	80	4	15	1	132
	Centrum	83	3	13	1	199
	Prawica	72	12	15	1	281
	Trudno powiedzieć	87	6	4	3	91

CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

TABELA 3

		Czy głosując w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy kierował(a) się Pan(i):				Liczba osób
		przede wszystkim osobą kandydata	przede wszystkim nazwą partii lub komitetu wyborczego, który go popierał	w podobnym stopniu osobą samego kandydata, co nazwą komitetu, z ramienia którego startował	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		71	15	13	1	708
Płeć	Mężczyźni	70	17	11	1	349
	Kobiety	72	13	14	2	360
Wiek	18–24 lata	65	16	19		38
	25–34	69	17	13	1	124
	35–44	70	17	12	1	128
	45–54	85	9	6	0	124
	55–64	63	18	16	3	143
	65 lat i więcej	71	12	14	3	152
Miejsce zamieszkania	Wieś	83	8	6	3	267
	Miasto do 19 999	78	10	11	2	123
	20 000 – 99 999	62	14	24		174
	100 000 – 499 999	63	22	14	1	89
	500 000 i więcej mieszk.	37	47	13	2	56
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	79	5	13	3	90
	Zasadnicze zawodowe	81	9	8	2	167
	Średnie	71	15	13	1	227
	Wyższe	60	22	16	1	223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	61	24	13	1	92
	Średni personel, technicy	72	18	6	4	31
	Pracownicy adm.-biurowi	67	16	16	1	57
	Pracownicy usług	69	18	13		29
	Robotnicy wykwalifikowani	81	11	7	1	85
	Robotnicy niewykwalifik.	86	14			27
	Rolnicy	85	6	6	2	37
	Pracujący na własny rach.	66	15	19		49
	Bezrobotni	65	21	9	5	16
	Emeryci	68	13	16	3	180
	Renciści	81	15	4		23
	Uczniowie i studenci	59	17	24		27
	Gospodynie domowe i inni	75	9	16		55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	72	15	12	2	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	81	10	9		58
	sekt. pryw. poza rolnict.	66	21	12	1	187
	prywatnym gosp. rolnym	86	5	7	2	42
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	77	8	13	2	80
	Od 900 zł do 1299 zł	73	11	15	1	114
	Od 1300 zł do 1799 zł	67	19	13	1	106
	Od 1800 zł do 2499 zł	75	16	8	2	109
	2500 zł i więcej	55	23	21	2	110
Ocena własnych war. mater.	Złe	90	5	2	2	38
	Średnie	68	17	14	1	237
	Dobre	71	14	13	2	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	63	18	16	2	38
	Raz w tygodniu	72	12	14	2	358
	1–2 razy w miesiącu	78	10	10	2	107
	Kilka razy w roku	71	17	9	2	137
	W ogóle nie uczestniczy	56	29	15		64
Poglądy polityczne	Lewica	68	19	13	1	132
	Centrum	82	6	11	1	199
	Prawica	61	21	17	1	281
	Trudno powiedzieć	83	7	5	5	91

CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

TABELA 4

		Czy głosując w wyborach do rady powiatu kierował(a) się Pan(i):				Liczba osób
		przede wszystkim osobą kandydata	przede wszystkim nazwą partii lub komitetu wyborczego, który go popierał	w podobnym stopniu osobą samego kandydata, co nazwą komitetu, z ramienia którego startował	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		65	18	13	4	525
Płeć	Mężczyźni	65	18	13	4	255
	Kobiety	65	19	12	4	270
Wiek	18–24 lata	57	16	22	5	29
	25–34	72	14	14		84
	35–44	62	22	14	2	102
	45–54	70	21	8	2	93
	55–64	64	17	14	5	105
	65 lat i więcej	61	19	11	9	113
Miejsce zamieszkania	Wieś	70	16	8	5	265
	Miasto do 19 999	68	16	10	6	123
	20 000 – 99 999	52	24	23	1	137
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	61	16	10	13	77
	Zasadnicze zawodowe	64	17	16	3	146
	Średnie	67	18	12	3	173
	Wyższe	65	22	12	1	128
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	77	19	2	2	45
	Średni personel, technicy	68	20	5	7	20
	Pracownicy adm.-biurowi	61	22	15	2	45
	Pracownicy usług	62	20	18		26
	Robotnicy wykwalifikowani	63	17	13	7	69
	Robotnicy niewykwalifik.	75	19	6		23
	Rolnicy	73	17	8	3	36
	Pracujący na własny rach.	61	17	22		34
	Bezrobotni	42	53	5		13
	Emeryci	61	19	12	8	136
	Renciści	74	16	10		21
	Uczniowie i studenci	57	10	24	8	19
	Gospodynie domowe i inni	67	8	23	2	39
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	71	18	8	3	84
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	59	22	17	2	41
	sekt. pryw. poza rolnict.	64	20	13	3	136
	prywatnym gosp. rolnym	76	14	7	2	40
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	60	15	21	4	65
	Od 900 zł do 1299 zł	61	19	12	7	101
	Od 1300 zł do 1799 zł	69	17	11	3	77
	Od 1800 zł do 2499 zł	63	28	6	2	81
	2500 zł i więcej	62	21	16	2	60
Ocena własnych war. mater.	Złe	67	14	8	10	30
	Średnie	60	23	13	4	177
	Dobre	68	16	13	3	318
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	63	10	26		24
	Raz w tygodniu	69	17	11	3	287
	1–2 razy w miesiącu	64	18	14	4	90
	Kilka razy w roku	61	20	13	6	92
	W ogóle nie uczestniczy	45	37	9	9	31
Poglądy polityczne	Lewica	65	19	15	1	84
	Centrum	76	9	12	3	149
	Prawica	55	27	16	3	209
	Trudno powiedzieć	69	16	4	10	78

CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

TABELA 5

		Czy głosując w wyborach do sejmiku województwa kierował(a) się Pan(i):				Liczba osób
		przede wszystkim osobą kandydata	przede wszystkim nazwą partii lub komitetu wyborczego, który go popierał	w podobnym stopniu osobą samego kandydata, co nazwą komitetu, z ramienia którego startował	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		47	32	17	4	708
Płeć	Mężczyźni	45	34	15	5	349
	Kobiety	48	30	18	4	360
Wiek	18–24 lata	46	33	20	1	38
	25–34	44	34	19	3	124
	35–44	43	35	18	4	128
	45–54	45	37	13	4	124
	55–64	49	28	18	5	143
	65 lat i więcej	51	27	15	8	152
Miejsce zamieszkania	Wieś	49	29	15	7	267
	Miasto do 19 999	54	27	13	6	123
	20 000 – 99 999	43	31	25	1	174
	100 000 – 499 999	48	29	18	5	89
	500 000 i więcej mieszk.	29	64	6	1	56
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	52	28	12	7	90
	Zasadnicze zawodowe	53	23	18	6	167
	Średnie	47	31	18	4	227
	Wyższe	39	41	17	3	223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	40	41	14	4	92
	Średni personel, technicy	47	27	22	4	31
	Pracownicy adm.-biurowi	38	47	13	1	57
	Pracownicy usług	54	25	21		29
	Robotnicy wykwalifikowani	42	34	16	8	85
	Robotnicy niewykwalifik.	58	25	11	6	27
	Rolnicy	43	39	12	6	37
	Pracujący na własny rach.	46	28	22	3	49
	Bezrobotni	29	46	25		16
	Emeryci	51	26	16	8	180
	Renciści	56	27	17		23
	Uczniowie i studenci	46	30	24		27
	Gospodynie domowe i inni	55	25	19	1	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	45	40	12	3	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	40	37	20	3	58
	sekt. pryw. poza rolnict.	43	33	18	6	187
	prywatnym gosp. rolnym	48	34	12	6	42
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	49	16	32	3	80
	Od 900 zł do 1299 zł	48	29	14	9	114
	Od 1300 zł do 1799 zł	44	36	17	3	106
	Od 1800 zł do 2499 zł	48	40	10	2	109
	2500 zł i więcej	39	42	17	2	110
Ocena własnych war. mater.	Złe	63	15	14	8	38
	Średnie	44	35	16	6	237
	Dobre	47	32	17	4	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	36	38	25		38
	Raz w tygodniu	51	29	16	4	358
	1–2 razy w miesiącu	53	28	15	5	107
	Kilka razy w roku	40	35	16	8	137
	W ogóle nie uczestniczy	30	48	19	3	64
Poglądy polityczne	Lewica	46	35	17	2	132
	Centrum	51	26	18	5	199
	Prawica	42	40	17	1	281
	Trudno powiedzieć	51	18	13	17	91

CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

TABELA 6

		Czy w I turze wyborów wójta (burmistrza/prezydenta miasta) głosował(a) Pan(i):			Liczba osób
		na kandydata związanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	na kandydata niezwiązanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		62	37	2	698
Płeć	Mężczyźni	54	44	2	341
	Kobiety	68	30	2	357
Wiek	18–24 lata	45	52	3	38
	25–34	55	41	4	123
	35–44	66	34	1	128
	45–54	60	38	3	123
	55–64	61	38	1	139
	65 lat i więcej	70	29	2	148
Miejsce zamieszkania	Wieś	61	37	3	263
	Miasto do 19 999	59	38	3	121
	20 000 – 99 999	66	33	1	172
	100 000 – 499 999	63	37	1	86
	500 000 i więcej mieszk.	54	44	2	56
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	67	32	1	90
	Zasadnicze zawodowe	61	36	2	163
	Średnie	64	33	3	224
	Wyższe	57	42	1	221
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	54	44	2	91
	Średni personel, technicy	58	39	3	31
	Pracownicy adm.-biurowi	68	32		57
	Pracownicy usług	53	40	6	29
	Robotnicy wykwalifikowani	58	42		84
	Robotnicy niewykwalifik.	83	17		27
	Rolnicy	65	35		37
	Pracujący na własny rach.	56	36	8	46
	Bezrobotni	73	19	8	16
	Emeryci	66	33	1	174
	Renciści	64	36		23
	Uczniowie i studenci	41	54	4	27
	Gospodynie domowe i inni	61	37	1	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	59	40	1	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	70	30		58
	sekt. pryw. poza rolnict.	59	38	3	184
	prywatnym gosp. rolnym	61	39		42
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	68	31	1	79
	Od 900 zł do 1299 zł	66	31	3	114
	Od 1300 zł do 1799 zł	68	32		103
	Od 1800 zł do 2499 zł	58	41	1	109
	2500 zł i więcej	60	38	2	110
Ocena własnych war. mater.	Złe	59	41		37
	Średnie	60	37	3	233
	Dobre	62	36	1	428
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	51	49		38
	Raz w tygodniu	61	38	1	352
	1–2 razy w miesiącu	64	33	3	106
	Kilka razy w roku	65	33	2	136
	W ogóle nie uczestniczy	60	36	4	63
Poglądy polityczne	Lewica	65	32	3	131
	Centrum	71	27	3	196
	Prawica	52	48	0	278
	Trudno powiedzieć	66	31	3	89

CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

TABELA 7

		Czy kandydat, na którego zagłosował(a) Pan(i) w wyborach do rady miasta/ gminy to osoba:			Liczba osób
		znana Panu(i) osobiście	znana Panu(i) z widzenia, ze słyszenia	którą Pan(i) zna wyłącznie z plakatów, ulotek, spotkań, audycji przedwyborczych	
		%	%	%	
Ogółem		50	30	13	708
Płeć	Mężczyźni	54	26	13	349
	Kobiety	47	35	12	360
Wiek	18–24 lata	32	48	19	38
	25–34	54	25	12	124
	35–44	51	30	10	128
	45–54	55	28	11	124
	55–64	51	29	15	143
	65 lat i więcej	46	35	12	152
Miejsce zamieszkania	Wieś	64	25	5	267
	Miasto do 19 999	72	18	7	123
	20 000 – 99 999	38	37	21	174
	100 000 – 499 999	22	49	18	89
	500 000 i więcej mieszk.	22	31	24	56
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	57	29	10	90
	Zasadnicze zawodowe	52	35	8	167
	Średnie	48	33	13	227
	Wyższe	49	25	16	223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	46	22	20	92
	Średni personel, technicy	42	34	12	31
	Pracownicy adm.-biurowi	51	32	11	57
	Pracownicy usług	61	21	14	29
	Robotnicy wykwalifikowani	49	33	10	85
	Robotnicy niewykwalifik.	47	35	18	27
	Rolnicy	78	17	3	37
	Pracujący na własny rach.	51	30	11	49
	Bezrobotni	55	30	15	16
	Emeryci	50	33	11	180
	Renciści	60	23	14	23
	Uczniowie i studenci	30	50	21	27
	Gospodynie domowe i inni	47	34	11	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	57	22	13	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	48	31	18	58
	sekt. pryw. poza rolnict.	45	33	13	187
	prywatnym gosp. rolnym	75	17	4	42
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	53	35	8	80
	Od 900 zł do 1299 zł	56	28	11	114
	Od 1300 zł do 1799 zł	44	40	10	106
	Od 1800 zł do 2499 zł	54	29	9	109
	2500 zł i więcej	41	31	19	110
Ocena własnych war. mater.	Złe	52	35	6	38
	Średnie	46	35	13	237
	Dobre	53	28	12	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	59	18	15	38
	Raz w tygodniu	55	28	11	358
	1–2 razy w miesiącu	52	31	8	107
	Kilka razy w roku	43	35	16	137
	W ogóle nie uczestniczy	33	40	17	64
Poglądy polityczne	Lewica	46	33	16	132
	Centrum	55	32	9	199
	Prawica	50	27	15	281
	Trudno powiedzieć	50	34	7	91

CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

TABELA 7 (cd.)

		Czy kandydat, na którego zagłosował(a) Pan(i) w wyborach do rady miasta| gminy to osoba:			Liczba osób
		w ogóle wcześniej nieznana Panu(i) – poparł(a) Pan(i) tego kandydata wyłącznie za radą kogoś z rodziny, znajomych	osoba nieznana Panu(i) – zakreślając nazwisko tego kandydata głosował(a) Pan(i) na listę popieranego komitetu wyborczego	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		2	4	1	708
Płeć	Mężczyźni	2	5	1	349
	Kobiety	1	4	1	360
Wiek	18–24 lata	1			38
	25–34		7	1	124
	35–44	3	5	1	128
	45–54	1	5		124
	55–64	3	2	0	143
	65 lat i więcej	2	4	1	152
Miejsce zamieszkania	Wieś	1	3	1	267
	Miasto do 19 999	2	1		123
	20 000 – 99 999	1	2	0	174
	100 000 – 499 999	2	9		89
	500 000 i więcej mieszk.	5	17	1	56
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	1	2	1	90
	Zasadnicze zawodowe	1	3	1	167
	Średnie	3	4	1	227
	Wyższe	2	8		223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	3	9		92
	Średni personel, technicy	6	3	3	31
	Pracownicy adm.-biurowi		5	1	57
	Pracownicy usług		4		29
	Robotnicy wykwalifikowani	2	7		85
	Robotnicy niewykwalifik.				27
	Rolnicy		2		37
	Pracujący na własny rach.		4	3	49
	Bezrobotni				16
	Emeryci	2	3	1	180
	Renciści	3			23
	Uczniowie i studenci				27
	Gospodynie domowe i inni	3	6		55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	1	7	0	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	1	3		58
	sekt. pryw. poza rolnict.	3	5	1	187
	prywatnym gosp. rolnym		5		42
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	1	3		80
	Od 900 zł do 1299 zł		4	1	114
	Od 1300 zł do 1799 zł	1	4	1	106
	Od 1800 zł do 2499 zł	4	5	1	109
	2500 zł i więcej	4	5		110
Ocena własnych war. mater.	Złe		7		38
	Średnie	1	4	1	237
	Dobre	2	4	1	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	4	4		38
	Raz w tygodniu	1	4	0	358
	1–2 razy w miesiącu	3	4	2	107
	Kilka razy w roku	2	4	1	137
	W ogóle nie uczestniczy	3	6		64
Poglądy polityczne	Lewica	1	4		132
	Centrum	1	1	1	199
	Prawica	2	6	0	281
	Trudno powiedzieć	1	7	1	91

CBOS
Centrum Badania
Opinii Społecznej

TABELA 8

		Czy w wyborach do rady miasta/gminy głosował(a) Pan(i):			Liczba osób
		na kandydata związanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	na kandydata niezwiązanego z dotychczasowymi władzami Pana(i) miasta/gminy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		54	39	7	702
Płeć	Mężczyźni	52	42	7	344
	Kobiety	56	37	7	358
Wiek	18–24 lata	51	45	5	38
	25–34	49	42	10	124
	35–44	48	50	2	128
	45–54	56	36	8	123
	55–64	55	38	7	139
	65 lat i więcej	62	31	7	150
Miejsce zamieszkania	Wieś	57	38	5	266
	Miasto do 19 999	59	36	5	122
	20 000 – 99 999	53	42	5	172
	100 000 – 499 999	57	31	12	86
	500 000 i więcej mieszk.	30	56	13	56
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	66	28	6	90
	Zasadnicze zawodowe	61	33	6	164
	Średnie	55	38	7	225
	Wyższe	43	50	7	222
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wykszt.	36	52	12	91
	Średni personel, technicy	55	36	9	31
	Pracownicy adm.-biurowi	55	42	3	57
	Pracownicy usług	62	36	2	29
	Robotnicy wykwalifikowani	54	42	4	85
	Robotnicy niewykwalifik.	71	27	2	27
	Rolnicy	59	38	4	37
	Pracujący na własny rach.	50	35	15	48
	Bezrobotni	67	22	11	16
	Emeryci	56	37	7	176
	Renciści	67	30	3	23
	Uczniowie i studenci	47	46	7	27
	Gospodynie domowe i inni	57	37	6	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	49	47	4	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	59	32	9	58
	sekt. pryw. poza rolnict.	51	40	8	186
	prywatnym gosp. rolnym	54	41	5	42
Dochody na jedną osobę	Do 899 zł	59	35	6	80
	Od 900 zł do 1299 zł	59	34	7	114
	Od 1300 zł do 1799 zł	55	40	5	105
	Od 1800 zł do 2499 zł	54	41	5	109
	2500 zł i więcej	56	35	9	110
Ocena własnych war. mater.	Złe	65	31	4	38
	Średnie	55	35	10	234
	Dobre	53	42	5	431
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	42	53	5	38
	Raz w tygodniu	53	41	7	354
	1–2 razy w miesiącu	61	32	7	107
	Kilka razy w roku	57	37	6	136
	W ogóle nie uczestniczy	51	40	9	64
Poglądy polityczne	Lewica	53	39	8	131
	Centrum	60	34	5	197
	Prawica	48	47	5	279
	Trudno powiedzieć	63	24	12	90